

הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה
הגרה

י' ראוי: על-כן קרא לפאר פאר לחי ראי הנה בין-קדש ובין ברד: ותלד
טז הגר לאברהם בן ויקרא אברהם שם-בנו אשר-ילדה הגר ישמעאל: ואברהם
ז' א בין-שמונים שנה ויש שנים בלדת-הגר את-ישמעאל לאברהם: ויהי

(פ"ח)

(יד) באר לחי ראי, באר החי הרואה. קדש, רקים²⁶, ברד, ברד²⁷.
יז (א) ויהי אברהם, וכאשר היה אברהם, אל, היכול²⁸. שדי,
המספיק המכלכל²⁹. התהלך לפני, התהלך במשמעתי. תמים
"צחיחא"³⁰.

26 ראה לעיל יד ז.
27 הניחו כצורתו ואפשר שנסתפק בויהיו מקומו.
ואונקלוס תרגם חגרא, וכך תרגם שוד. 28 בכל מקום תרגם 'אלי' 'אלטאיק'
ענינה בעל היכולת, היכול על כל. 29 בכל מקום תרגם 'שדי' 'אלכאפי' ענינה
הנותן לעולמו די ספוקו. ודומה לדרש חז"ל 'אשר די'. והשוה מו"נ ח"א פס"ג.
וכתב הראב"ע אמר הגאון כי שדי מגזרת די. 30 וכן תרגם שם תמים, תמימים יהיו.
וענינו כאן שלם במדותיו הנעלות, ושם שלם מן המומין.

(פ"ח) רס"ג

יז (א) אל שדי. שני שמות כל אחד תאר לעצמו. ופירש אל,
תקיף מלשון אלי מואב (שמות טו טו). ופירושו שדי אמר רש"י
שיש די באלהות¹⁴ לכל בריה ובספר מורה הנבוכים¹⁵ פירש הרב
כלומר שאינו צריך במציאות מה שנמצא¹⁶ ולא בקיום מציאותו
לזולתו, אבל מציאותו תספיק בעצמה. ורבי אברהם פירשו בשם
הנגיד¹⁷ ז"ל מגזרת שודד, כלומר מנצח ומשודד¹⁸ מערכות
השמים. וזהו הנכון כי הוא מדת הגבורה מנהגת העולם שיאמר
בה החכמים מדת הדין של מטה¹⁹. וטעם להזכיר עתה זה השם
כי בו יעשו הנסים הנסתרים לצדיקים להציל ממות נפשם
ולחיותם ברעב, ולפרותם במלחמה מיד חרב, ככל הנסים

הנעשים לאברהם ולאבות, וככל הבאים בתורה בפרשת אם
בחקותי ובפרשת והיה כי תבא בברכות ובקללות שכולם נסים
14 ברש"י: כאלהותי. 15 א, סג (סוף). 16 כן בתרגומו של אלהריזי.
ובאבן-תבון: מה שהמציא. 17 כראב"ע: ורבים פירשוהו. וע"י בשרשים
לדר"ק ש' שודד. 18 שם: ומתגבר. 19 ב"ר לה, ד. וע"י לעיל בס' נח
(ט, יביג) ד"ה זאת, וד"ה והיה.

יז (א) התהלך לפני, לקיים מצות מילה. והיה תמים, שלא
תהיה בה במחוסר אבר¹.

1 לא תחשוב בלבך שתהא בעל מום על זאת כאדם שנקטע מקצת ידו או מקצת רגלו
שהוא בעל מום מזו לא תהיה חשוב בעל מום אלא תמים ושלם וכי' (ככור שוד).

ספורנו (דבר' לב ג). אמר אם כן שכאשר התפללה סידרה שבח האל
יתברך שדבר אליה, באמרה — אתה אל ראי, אתה אל של
ראייה⁵⁰ בכל מקום, לא בכיתו של אברהם כלבד, כאמרם ז"ל⁵¹
"כל השערים ננעלו חוץ משערי אוּנָה".

(טו) שם בנו אשר ילדה הגר ישמעאל. כי מצד שניהם⁵² היה ראוי
לזה השם: מצד אברהם שהתפלל עליו אחר כך ונאמר לו
"ולישמעאל שמעתין" (יז כ) ומצד הגר כדבר המלאך.

יז (א) וירא ה'. המראה בכל מקום היא מדרגה למטה מן
הנבואה, ועל זה אמר "ושמי ה' לא נודעתי להם"⁵⁴ (שמות ו ג).
אני אל שדי, אני הוא שיש די⁵⁵ במציאותי לפעולה המיוחדת לי,
והיא הבריאה⁵⁶, שלא יפול בה נושא מתפעל, ולכן לא יצטרך

50 רש"י "ע"פ ת"א" ודר"ק. 51 ב"מ נט א. 52 ולזה האריך לבאר:
בנו — אשר ילדה הגר. 53 וירא — להם, בכמה כ"י חסר. 54 אך שאמר
"ורא אל וגו'". והשוה רמב"ן כאן. 55 ה' ש' רש"י. 56 יש מאין.

(יד) באר לחי ראי, כתרגומו⁹²
(טו) ויקרא אברהם שם וגו', אע"פ שלא שמע אברהם דברי המלאך
שאמר: וקראת שמו ישמעאל (לעיל פסוק יא), שרתה רוח
הקודש עליו וקראו ישמעאל⁹³.

(טז) [ואברהם בן שמונים וגו', לשבחו של ישמעאל נכתב להודיע
שהיה בן י"ג שנה כשנמול ולא עכב]⁹⁴.
יז (א) אני אל שדי, אני הוא שיש די באלהותי לכל בריה, לפיכך
התהלך לפני ואהיה לך לאלוה ולפטרון. וכן כל מקום שהוא
במקרא פירושו [כך]: די של⁹⁵. [והכל] לפי הענין. התהלך לפני,
מה, ז. 92 בד"ר מביא התרגום: "בירא דמלאך קיימא איתתיו עלה".
93 מדרש אגדה. 94 בד"ר ליתא. 95 "שלו", בד"ר: "ש לו".

(יד) באר לחי. לאשר יהיה חי לשנה האחרת, כטעם כה לחי (שם
כה ו). כי בכל שנה היו חוגגים הישמעאלים אל הבאר הזאת, גם
היום יקרא באר זמום²⁶.

יז (א) אל שדי. שם התואר²⁷, וטעמו תקיף, וכן קול שדי
(יחז' א כד), והיה שדי בצריך (איוב כב כה), כי טעמו כטעם
26 כ"י פריס: זמוב. 27 השם הקדוש שדי הוא שם תואר, ולא שם עצם —

במקומי לא ראיתי אחריו כשנפרד ממני זה שראה אותי, כלומר
זה שנגלה אלי, ואני ראיתי אותו וכרגע נכסה ממני במקומי, אין
זה כי אם מלאך. ראי, רואה אותי.

(יד) על כן קרא לבאר, קרא הקורא לאותו הבאר שנגלה עליו
המלאך להגר באר לחי [וראי, לטעם שאמרה הגר אתה אל ראי,
המלאך הוא חי לעולם לפיכך אמר לחי]⁴⁷ והבאר הזאת הוא
העין שזכר למעלה. הנה בין קדש ובין ברד, נתן סימן לבאר הזה
אנה הוא לפי שכשיראה אדם אותו יתן שבח למקום שבחר
בצדיקים, כי לאהבתו את אברהם שלח מלאך אפילו לשפחתו אף
על פי שלא היתה הולכת בשליחותו. וברד הוא שור שזכר
למעלה⁴⁸, ושני שמות היו לו, לפיכך זכר את שניהם, וכן תרגם
אונקלוס שניהם חגרא.

(טו) ויקרא אברהם, אף על פי שהמלאך אמר להגר שהיא תקרא
אותו ישמעאל, אמרה היא לאברהם, וקראה אותו היא ישמעאל
ואברהם גם כן קראו כן כמו שאמרה היא לו בשם המלאך. וכן
ראינו בשת שאדם וחיה קראו אותו שת⁴⁹, וראינו שהאב קורא
בשם אחד והאם בשם אחר כמו שקראה רחל שם בנה הקטן בן
אוני ואביו קרא לו בנימין⁵⁰.

(טז) ואברהם בן שמונים שנה ויש שנים, זכר שנותיו להודיע כי
כאותה שנה שנתנה שרי את הגר לאברהם הרתה וילדה כי לא
שהתה להתעבר וללדת כדי לשמח לב אברהם מהרה בכך הזה. כי
אברהם היה בן שכעים וחמש כשיצא מחרן ועשר שנים שישב
בארץ כנען הרי שמונים וחמש ובסוף שנה עשירית נתנה אותה לו
שנאמר מקץ (פסוק ג) כמו: מקץ שבע שנים תעשה שמיטה

דאתגלי לי: יד. על
כן קרא לבירא. בירא
דמלאך קיימא איתתו
עלה. קא היא בין רָסם
ויבין חגרא: טו. וילידת
הגר. לאברהם פו. ויקרא
אברהם שמו קרייה, דילידת הגר ישמעאל: טז. ואברהם, פו תמנן ושית שנין, פו לילידת הגר ית ישמעאל לאברהם: א. ונהנה

במקומי לא ראיתי אחריו כשנפרד ממני זה שראה אותי, כלומר
זה שנגלה אלי, ואני ראיתי אותו וכרגע נכסה ממני במקומי, אין
זה כי אם מלאך. ראי, רואה אותי.
(יד) על כן קרא לבאר, קרא הקורא לאותו הבאר שנגלה עליו
המלאך להגר באר לחי [וראי, לטעם שאמרה הגר אתה אל ראי,
המלאך הוא חי לעולם לפיכך אמר לחי]⁴⁷ והבאר הזאת הוא
העין שזכר למעלה. הנה בין קדש ובין ברד, נתן סימן לבאר הזה
אנה הוא לפי שכשיראה אדם אותו יתן שבח למקום שבחר
בצדיקים, כי לאהבתו את אברהם שלח מלאך אפילו לשפחתו אף
על פי שלא היתה הולכת בשליחותו. וברד הוא שור שזכר
למעלה⁴⁸, ושני שמות היו לו, לפיכך זכר את שניהם, וכן תרגם
אונקלוס שניהם חגרא.

(טו) ויקרא אברהם, אף על פי שהמלאך אמר להגר שהיא תקרא
אותו ישמעאל, אמרה היא לאברהם, וקראה אותו היא ישמעאל
ואברהם גם כן קראו כן כמו שאמרה היא לו בשם המלאך. וכן
ראינו בשת שאדם וחיה קראו אותו שת⁴⁹, וראינו שהאב קורא
בשם אחד והאם בשם אחר כמו שקראה רחל שם בנה הקטן בן
אוני ואביו קרא לו בנימין⁵⁰.

(טז) ואברהם בן שמונים שנה ויש שנים, זכר שנותיו להודיע כי
כאותה שנה שנתנה שרי את הגר לאברהם הרתה וילדה כי לא
שהתה להתעבר וללדת כדי לשמח לב אברהם מהרה בכך הזה. כי
אברהם היה בן שכעים וחמש כשיצא מחרן ועשר שנים שישב
בארץ כנען הרי שמונים וחמש ובסוף שנה עשירית נתנה אותה לו
שנאמר מקץ (פסוק ג) כמו: מקץ שבע שנים תעשה שמיטה

[47] השלמתי ע"פ שאר כ"י והנדר, ונשמט מפני הדומות.
48 פסוק ז.
49 לעיל ד, כה: ותקרא את שמו שת. ה, ג: ויקרא את שמו שת.

אָבְרָם בֶּן-תְּשָׁעִים שָׁנָה וַתֵּשַׁע שְׁנֵים-בֵּינָא יְהוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי-
שְׁנֵי, וְאֶתְגַּלִּי יְיָ לְאַבְרָם,
וַיֹּאמֶר לִי אֲנִי

אָבְרָם בֶּן-תְּשָׁעִים שָׁנָה וַתֵּשַׁע שְׁנֵים-בֵּינָא יְהוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי-

כתרגומו: פלח קדמי, הדבק בעבודתי. והיה תמים, אף זה צווי רש"י
אחר צווי, היה שלם בכל נסיונותי. ולפי מדרשו התהלך לפני
במצות מילה, ובדבר הזה תהיה תמים, שכל זמן שהערלה בן
אתה בעל מום לפני⁹⁶. והיה תמים (עכשיו אתה חסר ה' אברים:
ב' עינים, ב' אזנים, וראש הגויה⁹⁷) שאוסיף לך אות על שמך
ויהיו מנין אותיותיך רמ"ח כמנין אבריך.

96 ב"ר מו. ד. נדרים לב. א. 97 "עכשיו..." ליתא בר"ד. — והוא בנדרים

ושית על עפר בצר (שם כב כד)²⁸, וּשְׂדֵי עַל מִשְׁקַל לְבִי דָּנִי (איכה ראב"ע
א כב)²⁹, וּרְבִים פִּירְשׁוּהוּ מִגְזֵרַת שׁוּדָד³⁰. שְׁהוּא מִנְצַח וּמִתְגַּבֵּר.
וּטַעַם לְהִזְכִּיר הַשֵּׁם הַזֶּה בַּפְּרָשָׁה הַזֹּאת לִירָא³¹ אַבְרָם וַיִּמּוֹל.
וְהַנִּכּוֹן, כִּי הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא³² נִקְרָא כַּנְגְדוֹ³³, וְזֶה שֵׁם הַתּוֹאֵר
כַּנְגְדָה מִעֲשֵׂה³⁴, כִּי הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל אֵלֶּה שְׁנֵי הַשְּׁמוֹת, וְהַמְבִּיֵן
סוּד הַשֵּׁם יֵאֱמָר³⁵. וְהִיָּה תָמִים. שְׁלֵא תִשְׁאֵל לָמָּה הַמִּילָה.

שם פרטי כמו ה'. 28 כנראה פירש בצר, כצריך — מבצריך, חזק.
29 משקל פֶּעַל, המציין תואר קבוע. 30 שודד — פועל כינוני, בעוד ששדי
תואר קבוע. 31 להטיל פחד ויראה. 32 השם הויה. 33 הוא שם עצם
— שם פרטי וגם שם תואר. 34 השם שדי מורה על ניצוח והתגברות על מעשים.
35 ראה שמות ג, טו; ו, ג.

(דברים טו א) והשביעית משמטת בסופה⁵¹, הנה כי בתחלת שנת רד"ק
שמנים ושש לאברם נתנה אותה לו והרתה וילדה באותה שנה.
יז (א) ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים, אחר עוד שלש
עשרה שנה מלצותו על המילה כדי שיוזקין יותר ויגיע עד מאה;
ויהיה הנס יותר גדול שיוליד והוא בן מאה ולהראות אהבת אברם
לאל לעשות כל אשר יצוהו, שצוהו לימול בשר ערלתו והוא זקן
בן צ"ט שנה וכחו תשש. וצוהו למול קודם שיצא ממעיו יצחק
כדי שיהיה יצחק מזרע כשר יותר על ידי מצות האל שנעשה
באבר ההוא ולהגדיל הפלא, כי המילה מחלשת האבר והיה נס
על נס שיוליד בן מאה ועוד שיהיה אברו⁵² חלוש יותר משהיה
קודם המילה. אני אל שדי, פירושו חזק, מנצח⁵³ וכן אמר: כקול
מים רבים כקול שדי [בלכתם (יחזקאל א כד) כקול אל שדי]⁵⁴
בדברו (שם י ה) ר"ל לו, אף על פי שאשתך עקרה וזקנה ואינה
ראויה לילד ואף כי אתה חלוש⁵⁵ כחך כי בן צ"ט אתה אף על פי
שאחליש כח הזרע, עוד אני אנצח הכל כי אני אל שדי והטבע
והתולדות מידי הוא ובידי לשנות כאשר ארצה, וכן אמר: וארא
אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי (שמות ו ג) כי שלשתם
היו נשיהם עקרות ונפקדו כרצון האל כי שמע אל תפלת הצדיקים
ושנה טבע נשיהם וילדו. ושדי שם התאר ראוי בתשלומו שדך⁵⁶
בפלט מוכיח אדם אחרי (משלי כח כג). התהלך לפני, כתרגומו
עבוד לפני עבודה אשר אצוך, וכן: אשר התהלכו אבותי לפני
(להלן מח טו), אשר התהלכתי לפני (כד מ), ענין כולם עבודת
האל בלב ובמעשה. ושורש העבודה היא בלב וכן אמר חזקיהו
(מלכים ב כ ג) אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם זה אמר
על עבודת הלב ואחר כן אמר על המעשה: והטוב בעיניך עשיתי.
ועתה צוה האל את אברם שיוסיף לו עוד עבודה בגופו כי בלבו

51 ערכין כח, ב. 52 בכ"י: אביו, וחקנתי ע"פ שאר כ"י והנד'. 53 וכן בספר השרשים
(שדר). [54] השלמתי ע"פ הנד', וכנראה נשמט מפני הדומות. 55 בשאר כ"י ובנד':
זקן וחלוש. 56 ראה ספר השרשים שם. בספר מכלל יופי הביא זה בשם הריק"ם.

יז (א) אני אל שדי. נתנה מצות מלה בשם הזה⁶, לפי שכחו
וגבורתו של אדם תשש במילה⁷, וכמו שדרשו רז"ל⁸: יצפון
לישרים תושיה (משלי ב ז), זו מילה שהצפינה הקב"ה לעשרים
דור, שהרי מאדם ועד אברהם עשרים דור. והשם הזה הוא נזכר
בגבורה כענין שכתוב: כקול מים רבים כקול שדי (יחזקאל א
כד). ומפני שלא תאמר: החותך בשרו כחו תשש ושונאיו קמים
עליו, לכן אמר לו: אני אל שדי, אני מספיק לך כח וגבורה
שתתגבר על שונאיך, אתה וכל זרעך הנימולים (רבינו בחיי).

6 אל שדי. והשם הזה נזכר בגבורה, כמו שמבאר להלן. 7 כי המילה באופן טבעי
מחלשת את כוח האדם, ולכן ניתנה מצוה זו בשם זה להבטיחו כי ה' יספיק לו די כח
וגבורה להתגבר על שונאיו. 8 ע"י ב"ר מט. ב על הפסוק "סוד ה' ליראיו" (תהלים
כד יד). וראה גם תנחומא לך לך יא.

הם, כי אין מן הטבע שיבואו הגשמים בעתם²⁰ בעבדנו האלהים,
ולא שיהיו השמים כברזל²¹ כאשר נזרע בשנה השביעית, וכן כל
היעודים שבתורה, אבל כולם נסים ובכולם תתנצח מערכת
המזלות, אלא שאין בהם שנוי ממנהגו של עולם כנסים הנעשים
על ידי משה רבינו בעשר המכות ובקריעת הים והמין והבאר
וזולתם, שהם מופתים משנים הטבע בפירסום, והם שיעשו בשם
המיוחד אשר הגיד לו. ולכן אמר עתה לאברהם אבינו כי הוא
התקיף המנצח שיגבר על מזלו ויוליד ויהיה ברית בינו ובין זרעו
לעולם, שיהיה חלק ה' עמו²² וברצונו ינהיגם לא יהיו תחת
ממשלת כוכב ומזל. ודע וראה כי אברהם אבינו לא הזכיר בדבריו
שם יו"ד ה' רק בצירוף השם הכתוב באל"ף דל"ת²³, או בצירוף
אל עליון עמו²⁴, ויזכיר בעניניו אלהים. וכן יאמר ה' אלהי
השמים (להלן כד ג), ואמר ה' יראה (להלן כב יד). על מקום
המקדש העתידי²⁵, ויעקב הזכיר תמיד אל שדי²⁶, ומשה רבינו לא
20 ויקרא כו. ד. 21 שם. יט. 22 דברים לב. ט. 23 כלעיל טו. ב.
24 לעיל יד. כב. 25 כלומר אם מוכיח השם המיוחד וזכרו בצירוף אדני"י או א'
עליון, או ה' אלהי השמים, ואם אמר ה' יראה. ה' הוא על המקדש העתידי. על הקרבנות
הנעשות שם כי הם לה' המיוחד (אבסאלה). 26 להלן מג, יד; מח. ג. שהוא השם

הבורא בפעלו שיהיה זולתו שום נמצא במציאות. והיפך זה יקרה
לכל נמצא זולת הבורא, כי אמנם לא יפעל שום פועל זולתו, אם
לא נמצא איזה נושא מתפעל ממנו, וכן לא יתפעל שום מתפעל,
אם לא ימצא איזה פועל שיפעל בו. ומזה יתחייב מופת ראייה
מציאות הבורא ויחודו ושלמות פעלו על כל פועל זולתו, אצל כל
מתבונן, וכל זה הורה האל יתברך לאבות. אמנם מופת סיבה על
הבריאה היוצא מן השם המיוחד לא הודיע עד משה רבנו, כאמרו
"וארא וכו' ושמי ה' לא נודעתי להם". התהלך. בכל אשר תפנה
שם, לפני. כמסתכל בי לדעת דרכי כפי האפשר אצלך, כענין
"שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים טז ח)⁵⁷. והיה תמים. וקנה
השלמות האפשר למין האנושי, השכל וידוע אותי בידיעת דרכי,
ובהדמותך אלי כפי האפשר אצלך. כי אמנם פעולת כל נמצא
תורה על צורתו⁵⁸, כאמרו "הודיעני נא את דרכיך, ואדעך" (שם)
לג יג), וזה הוא השלימות האחרון למין האנושי⁵⁹, והמכוון
מאת האל יתברך בבריאה, באמרו "נעשה אדם בצלמנו
כדמותנו" (א כו).

57 אברבנאל. 58 ממעשיו של אדם ניכר שהוא בעל "צורה" נעלית גם בעין
הבנה, כי בצורתו הוא פועל פעולתו. 59 להשיג הבורא מתוך גבורת ברייתו,

(יז) על כן קרא לבאר באר לחי ראי. מלשון: כה לחי³⁶, כלומר באר של שנה האחרת כשיהיה חי * יהיה רואה אותי, והטעם כי בכל שנה היו הישמעאלים חוגגים אל הבאר הזו, גם היום יקרא באר זמנו, ע"כ *.

יז (א) אני אל שדי. שדי באלהותו³⁷ לכל בריה, לשון רש"י ז"ל. וכתב רבינו חננאל ז"ל כי נתנה מצות מילה בשם הזה * לפי שכח גבורתו של אדם תשש במילה * , וכמו שדרשו רבותינו ז"ל³⁸: יצפון לישרים תושיה³⁹, זו מילה * שהצפינה הקב"ה לעשרים דור, שהרי מאדם ועד אברהם עשרים דור. והשם הזה הוא נזכר בגבורה, כענין שכתוב: כקול מים רבים כקול שדי⁴⁰. ומפני שלא תאמר בחתוך⁴¹ בשרו⁴² כמו⁴³ תשש ושונאיו קמים עליה, לכך א"ל: אני אל שדי, אני מספיק לך כח וגבורה שתתגבר על שונאיך, אתה וכל זרעך הנמולים. והרמב"ם ז"ל פירש⁴⁴: שאינך צריך במציאות מה שנמצא⁴⁵ ולא בקיום מציאות לזולתו, אבל מציאותו תספיק בעצמו. והפירוש הנכון בשם הזה הוא מה שפירש⁴⁶ בשם הנגיד ז"ל שהוא מגורת, שודד, כלומר משדד ומנצח מערכות הכוכבים. ונראה לי מפני זה יחס הכתוב השוד בשם הזה, הוא שהזכיר ישעיה: כשוד משדי יבא⁴⁷. והגאון רבינו סעדיה פירש⁴⁸ שענינו מלשון: די מחסורו⁴⁹, כלומר שהוא מספיק חסרון כל הנמצאים כולם. ועוד פירשו בו⁵⁰ שהוא מלשון: מדי חדש בחדשו⁵¹, מדי עלותו בבית ה'⁵², שהוא לשון נאמר על הדבר כשהוא הוה, ויהיה ענינו בהקב"ה נצחות, כשם ההויה שהוא לשון נצחות. והרמב"ן פירש בזה⁵³ כי הוא מדת הגבורה מנהגת העולם שיאמרו בה החכמים: מדת הדין של מטה⁵⁴. וטעם שהזכיר זה השם במילה כי הודיעו שהוא אל שדי כלומר תקיף משדד ומנצח מזלו ויוליד, וידוע כי בשם הזה יעשו הנסים הנסתרים *, ואברהם שהיה בטבעו * ובמולו * שלא יוליד, והשם הזה בטל כח המזל שיוליד, הנה זה נס נסתר, אינו מפורסם לעיני הרואים, כי יאמרו הנה טבע בני אדם להוליד, ויש הרבה שהם מולידים למאה שנה, ואין בזה שנוי מנהגו של עולם, כמו הנסים הנעשים בשם המיוחד על ידי משה רבינו עליו השלום, שהם נסים מפורסמים, משנים טבעו של עולם ומנהגו כקריעת ים סוף וירידת המן וזולתם⁵⁵, עד כאן. ויש לפרש בטעם שהזכיר במצוה זו השם הזה, לפי שהוא חותם ביו"ד *, ומצוייר

57
ע"כ
ע"כ
ע"כ
ע"כ
ע"כ

36 ש"א כה, ו. 37 באלהותו, כן גם בר' נאפולי ופירו. ברש"י (ובשאר ד"ר): באלהותי. 38 לא מצאתי מדרש זה על הפסוק שבמשלי שהזכיר (יצפון וגו'), אלא על פסוק זה שבתהלים: סוד ה' ליראיו... (כה, יד). איוהו סוד ה', זו מילה, שלא נלה אותה מאדם ועד עשרים דור, עד שעמד אברהם וניתנה לו (בר' מט, ב). 39 משלי ב, ז. 40 יחזקאל א, כד. 41 בחתוך, כצ"ל. ובשאר ספרים: החתוך — החותר. 42 בשרו, כצ"ל ע"פ כל הדפוסים. בד"י: בשרה. 43 כהו, כצ"ל ע"פ כל הדפוסים. בד"י: כחה. 44 מו"נ א, סג (סוף). והובא גם ברמב"ן פה. 45 שנמצא, כן הלשון ברמב"ן (ע"פ תרגומו של חריוזי). באכותבון: שהמציא. 46 שפירש, כצ"ל ע"פ ד"ר, והכוונה לראב"ע שפירש כן בשם הנגיד (עיון ראב"ע כאן שכותב "ורבים פירשוהו", ובשמות ו, ג, יחדו שהוא רב שמואל הנגיד). ובס"ש גורסים פה: "שפירש הרמב"ן, והנה הרמב"ן בעצמו כותב: "ורבי אברהם פירשו בשם הנגיד". והנה ברור שנירסת ד"ר כאן היא נכונה. 47 ישע' יג, ו. 48 כן ב"פירושי רבינו סעדיה גאון על התורה" ליוסף קאפח. 49 דברים טו, ח. 50 לא ידוע לי. 51 ישע' סו, כג. 52 שמואל' א, ז. [53] מפירושו של רמב"ן לפסוק זה (עמ' צח"ט) עם שנויים קטנים. 54 בר'

(יז) כשיהיה חי וכו'. בראב"ע שלפנינו: באר לחי, לאשר יהיה חי לשנה האחרת, כטעם כה לחי. ע"כ. עד כאן לשון תחכם רבי אברהם. יז (א) בשם הזה. באל שדי. תשש במילה. כי המילה מחלשת האבר (רד"ק). זו מילה. נראה שרבינו מבאר המדרש "תושיה זו מילה" על שהיא תוששת האבר. הנסים הנסתרים. כל הניסים שאדם יכול להכחיש ולומר שהיה

בתבנית הגוף לנמול התתום באות ברית קדש, ועם האות הוזה מתפרסמת מעלתם של ישראל והיותם נבדלים משאר העו"ג ערלי לב וערלי בשר⁵⁵ שהם מצד השדים, וישראל שהם מצד אל שדי, ועם האות הוזה נקרא האדם, תמים, זהו שאמר, והיה תמים, וכיון שהוא תמים בו * ראוי לו שישתמר מעון המיוחד, הוא עון העריות *, וזהו שכתוב: ואהיה תמים עמו ואשתמרה מעוני *, ולקדושת הבריתות נקשר ונרשם באדם שם יו"ד ה"א וי"ו ממטה למעלה *, וכן בפסוק זה *, והבן זה. ובמדרש⁵⁶: אני אל שדי, א"ל אם אתה תקבל המילה הרי טוב, ואם לאו אומר לעולם די *, אם לא תקבל את המילה דיו לעולמי עד כאן, דיה לערלה *, עד כאן בבראשית רבה. ובאור המדרש הזה: כי כחם של ישראל בני ברית הוא הלב *, ושבעים שרים הם הקליפות החיצונות, ל"ה מימינים לזכות ול"ה משמאלים לחובה, וזהו לשון, ערלה *, ואין אדם רשאי להאחו בלב עד שיסורו הקליפות, ואילו לא קבל אברהם את המילה הייתי אומר דיו לעולמי עד כאן, דיה לערלה עד כאן, כלומר, שלא יפעלו פעולה לא השכינה ולא השרים, מכאן ואילך יבטל העולם. התהלך לפני. תהיה נמשך לעבודתי, והיה תמים' שלם בלי תוספת ומגרעת, כלשון: תורת ה' תמימה⁵⁷, וכתוב: לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו⁵⁸. ודע כי נקרא, תמים' מי שתוכן כברו⁵⁹, ופיו ולבו שוים⁶⁰, ומפני שאברהם אבינו עליו השלום היה שרש האמונה *, וראש כל המיחדים *, וענין היחוד צריך שתהיה עדות הלב והפה שוים, על כן הזכירו הש"י, והיה תמים', הוא הדין בכל שאר עבודות הש"י יצטרך האדם שיהיו פיו ולבו שוים, שיצדיק כל אחד לחברו ויעיד עליו ולא יחלוק עליו בשום ענין, כי כל מי שהוא אחד בפה ואחד בלב והנה הוא חולק קצתו על קצתו ומכזב קצתו את קצתו, הוא מן הכת שנאמר עליו: ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו, ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו⁶¹, ועל

לה, ד. 55 יחוקאל מר, ו. 56 ב"ר מו, ב, עם שינויים. 57 תהלים יט, ה. 58 דברים יג, א. 59 ברכות כה, א: כל תלמיד שאינו תוכו כברו. 60 תרומות ג, ה. 61 תהלים עה,

וא"ו (האזרח בישראל). — ורמו רבינו לענין זה בשמות כה, יח. וביקרא יט, כז, כתב בענין זה ביתר ביאור: "לפי שאותיות ההי"ו של השם הנעלם רשמו בתבנית הגוף הי"ו והה"א והוא"ו במילה ובפה ובלשון". וכן בפסוק זה. ר"ל פסוק דוהיה תמים עמו (צ"ל: ואהיה תמים לו) ואשתמרה מעוני שס"ת: "עמו ואשתמרה מעוני" הם: "יה"ו" ממטה למעלה (תורת חיים). די. ויחרב (מהרז"ו). דיה לערלה. די לערלה ששלטה בעולם עד כאן (מתנות כהונה) ובב"ר גורס: "דיה לערלה עד כאן". וכן מוכח מלשון רבינו להלן. הוא הלב. כענין צור לבבי וחלקי (תהלים עג, כו). והחיצונים שנאמר עליהם סביב רשעים יתהלכו (שם, יב, ט) הם השבעים אומות אשר השבעים שרים וכ"ו (האזרח בישראל). וזהו לשון ערלה. שהיא צירוף "רע לה" (שם). גם ערלה אותיות ר"ע ל"ה, והרמז ל"ה שרים המשמאלים לחובה (תורת חיים). שורש האמונה. לשון הרמב"ן (ריש איוב — עמ' כח): אלה האנשים איוב וחביריו הם מזרע האיש (אברהם) שהיה שורש האמונה. המיחדים. מאמינים באחדות

רמוזו בנחיריים, והזרוע היד דל"ת, והמילה יו"ד (תורת חיים). ועיין לעיל ב, ז, ד"ה ויפח באפיו. מ"ש רבינו בענין זה. תמים בו. עם האות הוזה של מילה. הוא עון העריות. כשיטת הרמב"ם (מו"ג ג, מט), שאחד מטעמי מצות מילה הוא למעט המשגל ולהחליש זה האבר כפי היכולת עד שימעט במעשה הזה. עמו ואשתמרה מעוני. שמואל"ב, כב, כד. כן נכון ע"פ ד"ר, אלא שבמקום מלת "עמו" צ"ל: "לו". כי כן במקרא שם. וכוונת רבינו כי בפסוק זה שמביא "לו ואשתמרה מעוני" — נרמזו בסוף התיבות וי"ו ה"א יו"ד, הנזכרים לעיל. ובס"ש ציינו לתהלים יח, כד, ושם לשון המקרא: "ואהי תמים עמו ואשתמר מעוני". ובספר "האזרח בישראל" יפה העיר שהציון לתהלים הוא טעות הדפוס, "כי בתהלים אין מקום לרמוז זה", כלומר בתהלים כתיב "ואשתמר" ואין ה"א בסוף המלת. — וגם בספר תורת חיים (הובא להלן) מוכח שכן צ"ל. שם יו"ד ה"א וי"ו ממטה למעלה. שעטרת הברית הוא חותם יו"ד, והפה הוא ה"א, ולרמז זה יש לה ה' מוצאות, והחוטם הוא וא"ו, כי הוא כעין

כלל הנתונים הנ"ל חייבים להיכלל בתשובה. חלק מהשאלות הם בענייני פסיקה, ולכן יש להשתמש במקורות פסיקה מתאימים.

כט"ד. שי"פ וואר, מכה"ח שבט ה'תשל"ה

ואר אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא ל שדי ושמי הוי לא נודעתו להם, ופירש ורש"י לא ניכרתו להם במדת אמתות שלי, ומדייק אדמו"ר מהר"ם במאמרו ד"ר זר, הרי כל שמותיו של הקב"ה הם אמר, ואעפ"כ אומר שזקא שם הוי הוא מדת אמתות. גם צריך להבין לאיך מ"ש ששם הוי הוא מוח אמתות, הרי שם הוי הוא שם העצמי שלמעלה ממידת והגבלה, ואעפ"כ אומר שם הוי הוא (רק) מדת אמתות שלי, מדת מלשון מידת והגבלה. ומכאן בהמאמר, שגם שם הוי הוא רק ואר"ו ולכן נקי מדת. והסיים המאמר, דישי בחינה שלמעלה מהגילוי דהיי עכשיו. ומה משמע, שהגילוי דהיי שיהיי לעתיד לבוא הוא למעלה ממדת. ויש לקשר זה עם מ"ש אדמו"ר הזקני (בעל ההגלגול דכ"ד טבת) דהעם על זה ששם הוי לא נודעתו להם (להאבות) הוא לפי שלא ניתנה התורה להם, וגילוי שם הוי הוא ע"י מוח תורה. ועפ"י יש לומר, דכיון שלעיל יהי הגילוי דפנימיות התורה שלמעלה ממדידה, לכן גם הגילוי דהיי לעיל יהי למעלה ממדה.

ב **והנה** זה שואר"א אל אברהם בא ל שדי והוי מה שאמר הקב"ה לאברהם (במצות מקלה) אני אי א ל שדי התהלך לפני והי תמימי, ודגילוי שדי לאברהם במצות

מילה הוי בדאי גילוי נעלה ביות, וצריך להבין (כמו שמדויק בהמאמר) הרי שם שדי הוי גם בכריאת העולם, כדאיתא בגמרא: מאי דכתוב אני א ל שדי אני הוי שאמרתי לעלמי די שותי, הרקיע מתמתח והולך עד שגער בו הקב"ה ואמר לו די, ומה החידוש בזה שאמר הקב"ה לאברהם אני א ל שדי, ולכאורה הוי אפשר לומר, דכריאת העולם הוי כדרך העלם והסתר הכורא מהנברא, ועיי שאמר הקב"ה לאברהם אני א ל שדי, ואיר לו שם זה בגילוי אבל מלשון הפסוק אני א ל שדי משמע שבאמירה זו גילה לו הקב"ה ענין חדש שלפני זה לא הוי בהעולם. ומה מוכח, שהגילוי דשם שדי שהי לאברהם הוי נעלה יותר מזה שאמרתי לעלמי די (כדלקמן סעיף ג).

(1) ריש פישותו.

(2) דשנת חור - גרפם בטה"מ תר"ל ע" סא ואילן.

(3) כסיב לומב"ם והי, פי"ב ה"ז, פ"ד שם בו ד"ז, מרי ה"א פ"א ואילן, עיקריו מאמרי ב' פכ"ח.

(4) ס"ע ס.

(5) ע' סז, והאר תרא שמת ג, סע"ד ואילן, ובארונה - בטה"מ עמ"ת ע' עה, שהגילוי דהיי לעיל יהי למעלה יותר מהגילוי דהיי במ"ת.

(6) בת"א שם ט"ז, ד.

(7) ראה טה"מ ה'תשי"ז ע' 193, שגילה דתורה יש לה מדה (אליא) שהמדה שלה היא ארוכה מאד,

(8) בפסוק יש למעלה ממידה.

(9) לו לך י, א.

(10) חגיגה יב, א, וראה גם ב"ר פ"ה, ת, פמ"ז, ג.

(10) חגיגה יב, א, וראה גם ב"ר פ"ה, ת, פמ"ז, ג.

פתח דבר

כ"ד טבת, כ"ד טבת, יום הסתלקות-הילולא של אדמו"ר הזקן, הנהגו מציאות לאור את המאמר ד"ר וואר"א גו, שאמר כי"ק אדמו"ר שלישי"א בהתוועדות דשי"פ וואר מכה"ח שבט ה'תשל"ה.

מערכת, "אוצר התמידים"

כ"ד טבת, שנת ה'תש"א, ה"י, תמוז שנת ארתא נפלאה, ארבעים שנה לנשיאת כ"ק אדמו"ר שלישי"א, ברוק"ז, ג.

בלבד, דוה ששמו [שם הוי"ט] ע"ד שלא נברא העולם הוא לפי שהוא למעלה משייכות לעולמות. ולכן, גם לאחורי שנברא העולם, כשמאיר בעולם גילוי שם הוי", אופו הגילוי שלו הוא (לא לפי אופו העולם, אלא) שהוא עצמו הוא מתגלה. ועפ"י יש לבאר הטעם על זה שהגוים הנמשכים משם שדי הם מלובשים בטבע והגוים הנמשכים משם הוי הם למעלה מהטבע (כ"ל סעיף ד') כי האור השייך לעולמות, אופו הגילוי שלו הוא שהוא מאיר ופועל בהואורה שנושית מקור לווית הנבראים, לכן הגוים הנמשכים משם שדי על שם שדי באלקותי לכל ברי הם מלובשים בטבע, והאור שלמעלה משייכות לעולמות (הוי) אופו הגילוי שלו הוא שמתגלה האור עצמו. ולכן הגוים הנמשכים משם הוי הם למעלה מהטבע.

ועפ"י יש לבאר הטעם על זה שהגילוי אלקותי שעי" הגוים שלמעלה מהטבע הוא למעלה מדי מחסורו (ואו לעיל סעיף ד') כי באור השייך לעולמות שייך לומר דכאשר האור אינו מאיר בהעולם, העולם הוא חסר, וכשמאיר בגילוי נעשה מלוי החסרון. אבל זה שאינו מאיר בעולם האור שלמעלה משייכות לעולמות איך זה חסרון בהעולם מכיון שאור זה אינו שייך אליו (והמשכה אור זה הוא לא מלוי החסרון אלא עשירית). מכיון שהטעם שלמעלה מהטבע נמשכים מאור שלמעלה משייכות לעולמות, לכן, הגילוי דגוים אלו הוא לא מלוי חסרון אלא עשירות.

ו) וממשיך בהמאמר, דיעם הגילוי שהגילוי דא"ל שדי להאבות הוא למעלה משם שדי שדי בהנראה, דשם שדי שדי בהנראה הוא על שם שאמרתו לעולמי די ושם שדי שנתגלה להאבות הוא על שם שדי באלקותי לכל ברי, דמשם זה נמשכים גוים מלמעלה מהטבע (אלא שהם מלובשים בטבע) צריך להניח עוד יותר הדייק (שבתחילת המאמר) שדוקא שם הוי הוא מדה אמיתית, אך שייך לומר שהואר שלמעלה מעולמות (ורק שייך לעולמות) אינו אמת חיי.

ומבאר זה בהקדים דבראשית השכינה כ"ה המדיש, שהי במקום גשמי, ישנם ב' דיעות: דעת הרמב"ם (וכ"ה דעת הרמב"ם) וד"ק וט"ו, כמובא בהמאמר. דכיון שהקבי"ה אינו בגדר מקום לכן אינו שייך לומר שהשואת השכינה היתה במקום המקדיש עצמו (כאופו דהמלכות), כי אם, שמקום המקדיש הוא מוכשר שר"ה על ידי מעולמות (ורק שייך לעולמות) אינו אמת חיי.

(29) כ"ה כמדיש ת"ל ע' סו. וראה פרדס ומיני שבהערה 3. סת"ם תרמ"ג ע' פג. תרנ"ד ע' רצט וא"ל. תרנ"ז ע' שסג וא"ל. וב"ס.
(30) בענין ב' הדיעות באופו השואת השכינה בהמאמר - ראה עבודת השד"ח ח"ג פ"ה וראה גם כבוד מאמר ב' ס"ח, ס"ט וס"י. עיקרים מאמר ב' פ"ח. ועוד. וברד"ש רבותני - אה"ת וצ"ע עמ' א וא"ל. באה"ת להצ"ע וצ"ע ע' ג. סת"ם תרפ"ז ע' פג וא"ל. ועוד.
(31) מ"ג ח"א פ"ה.
(32) ראה ס' האמונות והדעות לרמב"ם מאמר ג' פ"ה. וראה גם שם מאמר ב' פ"ז.
(33) ראה פירוש הרד"ק ע"ד מלכים א' ח' כו. וראה כ"ל יק"ש שם.

קמ נמשך גם כנבראים ה"כ תחתונים שאין תחתון למטה מהם, מורה שהוא אין טוח וכלי גבול, שלכן הוא נמשך למטה מטה עד אין תכלית.
ו"ש לומר, דוה מ"ש בהמאמר (הובא לעיל סעיף ב') שהגילוי דשם שדי שדי לאברהם הוא גילוי חדש שלא הוי לפניו גם בהעלם²⁵, כי בראש העולם במדה ונבול הוא ע"י שהוא נתלכש בכלים שמתגלים את התפשטות האור, וזה שדי באלקותי לכל ברי (שהתפשטות שלו היא בני גבול) הוא ע"י גילוי אור הנ"ל שלמעלה מהתלכשות בכלים.

ו) ודנה מזה ששני הענינים - שאמרתו לעולמי די ושדי באלקותי לכל ברי - הם באותו השם (שדי) מובנה²⁶, שהם שייכים ז"ל. כי זה שענין די באלקותי לכל ברי הוא ע"י גילוי אור הנ"ל שלמעלה מהתלכשות בכלים, הוא ולא שמתגלה האור עצמו כמו שהוא במקומו, למעלה מכלים, כי אז היתה מתבטלת המדידה וההגבלה דהעולם אלא דהגם שהאור נתלכש בכלים, שע"י נעשה הגבלה בהתפשטות שלו בנוגע להתהווות שאמרתו לעולמי די. אעפ"כ בנוגע לגילוי אלקותי, התי התפשטות שלו בלי גבול (כמו שהוא מצד עצמו, למעלה מהתלכשות בכלים) די באלקותי לכל ברי.

ולרס"ק, דוה שגילוי האור שלמעלה מהכלים הוא באופו שהגילוי דואור המתגבש הוא די לכל ברי, הוא לפי שגם האור עצמו שלמעלה מהכלים (שם שדי) הוא אור השייך לעולמות, שדי באלקותי לכל ברי. וכמבאר בהדדושינו, דשם שדי על שם שדי באלקותי לכל ברי הוא במקור ההשתלשלות. דבענין הספירות הוא חיצוניות הכתר שהוא ש"ש הנאצלים, וכא"א שלפני הצמנום הוא האור ששייך בעצמו לראי כמדה וגבול. ולכן, לאחרי שנמשכה ממנו הארה שדיא מקור ממש להוות את הנבראים (אור המתלכש בכלים), גילוי אור זה (שלמעלה מהשתלשלות אבל שייך להשתלשלות) אינו שולל את האורה אלא אדרבה, הוא מאיר בה [ועל ידה - בהנבראים שנתחדו ממנה] ופועל בה עילוי.

(25) וראה המשך תר"כ שם פקמ"ג (ע' רע"ג) שההמשכה שעי" עבודת האבות נעלית יותר גם מהמשכה שוהיה בתולת הנ"ר אר"ה חסד עי"י. ואעפ"כ היא נבללת בהגילוי דא"ל שדי שלמטה מתי.
(26) ובמ"ש מה שכל הפירושים שכתבתי בספיקי זה לוח, כדוד ה"א, לוח מ"שעטני (מה שם) - ראה לקי"ש ח"ג ע' 282.
(27) המשך תר"כ שם פקמ"ג (ע' ע"ה ד'). פקמ"ז (ע' רע"ט).
(28) פ"ק ד"יא פ"ג.

7

ולאורי שמבאר באריכות ענין השראת השכינה בכיהמ"ק, ממשיך בהמאמר⁴², דפירושו מדת אמת הוא כענין תקיף ואמת הפניו משערות⁴³ — בלי גבול, וזהו שדוקא שם הוי' הוא מדת אמיתות, כי שם שדי שבבריתא היולם על שם שאמרו ליעלמי די הוא שמאר בבבל, וגם שם שדי שנוגלה להאבות על שם שדי באלקוהי לכל כרי' הוא שמאר בבבל, כי הנסים שבמשיכים משם זה הם מלובשים בטבע, ולכן דוקא שם הוי' הוא מדת אמיתות, להיותו בלי גבול. וממשיך בהמאמר, שגם כל השמות הם אמת, אלא שהוי' הוא אמת לאמתו.

ט) וביאור השיכות דשתי הידיעות באופן השראת השכינה בכיהמ"ק להביאר שדוקא שם הוי' הוא מדת אמיתות, יש לומר, דנקודת החילוק דשתי ידיעות היא — ענין ההתלבשות. דהתלבשות (בכלל) היא ירידה, שהתלבש מתצמצם ומשתנה לפי אופן הלבוש (כבייל סעפי ח), ולכן, דעת הרמב"ם היא שהשראת השכינה בכיהמ"ק הייתה דרך מעביר, כי אין שייך לומר כאלקות שנתצמצם ונשתנה להיות בגוף מקום גשמי. ודעת הרמב"ם (וכפי הכרעת מורח החסידות) דזה שהשראת השכינה בכיהמ"ק הייתה בדרך התלבשות אינה ירידה אלא אדרבה, עיי' שהאר נמשך ומתלבש במקום גשמי, עיי' נתגלה שהאר הוא בלתי מוגבל (כבייל סעפי ח). ויש לומר, דזה שמביא בהמאמר גם דעת הרמב"ם [ומוספי שכן הוא דעת הרמב"ם, ועוד], הוא, כי בהתלבשות שבכיהמ"ק הוי' שני הענינים. דבחיצוניות, ההתלבשות (גם ההתלבשות דכיהמ"ק) היא ירידה וצמצום⁴⁴ — היסוד דשיטת הרמב"ם. והתלבשות בכיהמ"ק הוא גילוי אמיתות הנכונ שלכלתו להחליש גם במקום גשמי — היסוד דשיטת הרמב"ם. ולהעיר, דענין זה (שהתלבשות הוא גילוי אמיתות הנכונ) נובא בחומת החסידות דיקא, לפי שפנימיות החומה מגלית הפנימיות שכלל ענין.

ועפ"י יש לומר, דמהעצמים שמביא בהמאמר ב' הידיעות באופן השראת השכינה בכיהמ"ק הוא לרמוז שעד"י הוא גם בנוגע להתלבשות הנסים בטבע, שיש בה שני הענינים. הענין בחיצוניות הוא, דשרש הנסים המלובשים בטבע הוא מאור השייך לעולמות, שמצד גילוי זה, אי אפשר להיות שניו וכיטול הטבע. והענין בפנימיות הוא, דעיי' ההלכות הנסים בטבע מתגלה אמיתות הנכונ, דזה שאר"ט הנכונ (שלמעלה מהתלבשות) מושל ושלט על הטבע היא באופן שגם הטבע עצמו נעשה כפי רצונו⁴⁵. אלא שענין זה מתגלה דוקא עיי' הנסים שלמעלה מהטבע. דלאחר שדוקא נסים שלמעלה מהטבע מוכן דהתלבשות הנסים בטבע הוא (לא מפני שאין בכחם לשדד הטבע,

42) סייס טו ואלין.
43) ראה בארוכה ליקויות מסעי צג, א ואלין — הובא בסדרה תר"ל שם.
44) לדעתי מבי' פ"ד, ד (הובא בסדרה תר"ל שם סייס סג), והבי' לו מראות קטנות כו' ראה בראות שלך בהו' ראה אותה קטנה". דהגם שאין זה שינוי בהאדם עצמו, מימ' במראות קטנה, וראוה הברואה שלך קטנה.
45) ראה ד"ה כימי צאתו היחשבי' סעפי ג (סדרה מלוטק ח"ד ע' רכב), וט"ו.

גילוי אלקות לישראל שבאו לשם, ועי' כתיבת שכל עיי' אצבעות הדי, שהדי היא רק אמצעי שעל ידה נמשך השכל (בדרך מעביר) אף שהדי עצמה אינה משגת השכל. ודעת הרמב"ם⁴⁶ היא שהשראת השכינה בכיהמ"ק הייתה באופן דהתלבשות, שהגילוי הוי' בהמקום עצמו, ועי' משכו השכל במוח, שהשכל הוא מלובש בהמות המוח משיג את השכל. וההכרעה בחומת החסידות⁴⁷ היא כדעת הרמב"ם.

[ולדעיר, שבכלל, המעלה שבהתלבשות היא כנוגע להתחנות, אבל כנוגע להדמהשכה עצמה, וההמשה שבדרך מעביר היא נעלית יותר מדהמשה שבדרך התחנות, דכשהמשה מתלבשת בהתחנות היא מתצמצמת ומשתנות כפי הכלי של התחנות, משא"כ כשהיא בדרך מעביר אינה מתצמצמת, שהמות משיג את השכל, אבל כנוגע להשכל, עיי' שהשכל מתלבש במוח הגשמי, נעשה כו צמצום והגשמה, וכתיבת שכל עיי' אצבעות הדי אין השכל משתנה עיי' האצבעות. ונכמבאר בהדרוש שם שמדברים בענין מעביר והתלבשות⁴⁸, דכשהמשה היא בדרך התלבשות היא מתייחסת להלבוש, משא"כ כשהמשה היא רק בדרך מעביר, וכמבאר שם⁴⁹ החילוק בין איך ישראל חותף לאיך⁵⁰, שבחוק לארץ, המשכת השפע ממלכות דאצילות כמו שהיא מלובשת במלכות דבריא דריצירה היא עיי' שהיא מתלבשת במלכות דעשי, ולכן שייך השפע למלכות דעשי⁵¹, ובאי המשכת השפע (ממלכות דאצילות המלובשת במלכות דבריא דריצירה) עיי' מלכות דעשי היא רק בדרך מעביר, ולכן השפע למלכות דריצירה (אבל זה שהשראת השכינה בכיהמ"ק הייתה בדרך התלבשות — הכוונה בה היא (רק) להמנחה שבמהלכות, דהגילוי שהאר בכיהמ"ק (גם לאחר התלבשותו בכיהמ"ק שהי' במקום גשמי) הוי' למעלה מגדר מקומו, וענין ההתלבשות הוא שהגילוי שלו בכיהמ"ק הגשמי כפימיותו, ולהוסיף, דזה שהשראת השכינה בכיהמ"ק הייתה בדרך התלבשות, מורה גם על גודל מעלת הנגידו שהאר בו. דזה שהגילוי נמשך (גם) במקום גשמי ובאופן דהתלבשות הוא⁵², לפי שהגילוי שהאר בכיהמ"ק הוי' גילוי בלתי מוגבל.]

34) בשער הגמול, וראה גם פירושו הרמב"ם עה"ת סייס פקודי.
35) מקומות שבהערה 30.
36) ראה לקויות מסעי נפי, ב ג. אהיה שמתי כדו ב ע' וסח ואלין. סדרה תרצ"ז ע' 113. וט"ו.
37) לקויות שם. סדרה תרצ"ז שם. וט"ו.
38) ערי"ז הוא הוליות בין שבת יריש לימי החול — ראה תניא בקי"א ד"ה להיבן פיש בפעיות (קמת) אהיה שם (ח' ח' ואלין), ובכ"ט.
39) וזה שבוחר גורו סומא על גושה ועל אוריה (ניסוח ב) משא"כ באיי' — כי בעשי הוא תכלית הסתר והאלקות, ובריצירה האור והחיות בלי הסתר כיי' (לקויות שם).
40) וגם למעלה מגדר עולמות הדחויים, כמיש (מלבי"ם ח' ב) והשמים ושמי השמים לא יכלולו אף כי הבית הוא. וראה סדרה תרצ"ז ע' פ ואלין.
41) ראה גם סדרה תר"ל שם (סיס סג) דזה שהגילוי שבכיהמ"ק האיר בבחי' מקום הוא עי"ד מיש (הוליס ק"ג, ה"ז) המבנה לישבת (ולכן) והשפילי גו' (גם) בארץ. וראה לקויות שהי' מ סעפי ואלין (הובא בסדרה תר"ל שם), זה שהאר יי' משיפיל את עצמו להשיג בשמים וארץ גשמיים זהו גודלות יותר ממה שבוא עולמות עליונים, כי זה, שהאר יי' משיפיל לראותו כו' הוא מפני שהוא יי' מבידי⁵³.

קמה וראו אל אברותם, תשלי"ה

נשאר עדיין הגבול (שנמשך מזה שאמרת לעולמי די) שמונעים על הכליג דהיי"א, אבל לעתיד לבוא שאו הגבול לא יעלים על הכליג, יהי נרגש בגילוי דהתלבשות הנסים בטבע היא כי עיני מוגלה אמיתית הכליג. וזהו לא נכרחי להם כמדת אמיתית שלי, שהגילוי דשים היי עכשיו הוא מודו אמיתית, מדה מלשון מדידה והגבלה, שהכליג דהיי מוגבל בענין הכליג, והגילוי דהיי שיהי לעיל יהי למעלה ממדה (כנ"ל סעיף א) כי אז גם בהגבלה יהי גילוי הכליג, וכמ"ש: ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר, שגם הכשר הגשמי יראה הגילוי דכבוד הוי', כביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

(51) היינו שגם בהגבל כנו שהוא במציאות יהי גילוי הכליג בכל החושים. משאי"א עכשיו, כשתנו הוא באופן דשודו הטבעי — הגבול אינו במציאות; וכשתנו מלוכש בטבע — הגילוי דהכליג אינו בחוקי.

ישעי"מ ה.

(52) ראה שער האמנות פניה. והמשך תערי"ב ח"ב ע' תוקלי: דכמו שעכשיו תפיסת היש והמציאות הוא דבר טבעי, כמרי"ה יחי' לעורר תפיסת האלקות כדבר טבעי.

קונטרס כ"ד טבת, תנש"א

קמד

אלא) בכדי ללית שהשליטה דארא"ט על הטבע היא גם על הטבע עצמו. ועפי"ז יש לומר דזה שהאבות המשיכו הגילוי דשים שדי על שם שדי באלקותי לכל ברי', גילוי חדש שלא הי קדם גם בהעלם (כנ"ל סעיף ב וסעיף ה) הוי הקדמה להגילוי דשים הוי שנתמלה במתן תורה⁴⁶. ותיירה מזה, שהמשכה זו עצמה (המשכה הגילוי דשים הוי שהמשיכו האבות) היא המשכה הגילוי דשים הוי, כי בפנימיות גם הנסים המלוכשים בטבע שרש המשכה הוא מארא"ט שלמעלה דשים הוי, אלא שהמשכה שם הוי או ויתרה מלוכשת בהשם אל-שדי, ובמתן תורה, כשנמשך הגילוי דשים הוי, נתגלה אז שזוה גם הפנימיות של הגילוי דאי-ל שדי שנתמשך עיי' האבות⁴⁷ (ועיי' שנתבאר לעיל דלאחר שוראים נסים שלמעלה מהטבע מתגלה שזוה גם הפנימיות דהנסים המלוכשים בטבע). וזהו וראו אל האבות כא-ל שדי ושמי הוי' לא נודעו להם לא נכרחי להם כמדת אמיתית שלי, שגם להאבות נמשך הגילוי דשים הוי', אלא שאו הוי' זה בהעלם, לא נודעו לא נכרחי.

ויי"ז) ובצומק יותר יש לומר, שעדי"ז הוא גם בנגע שדי שכתב"ארא העולם על שם שאמרת לעולמי די. דכיון שהכונה והתכלית של המדידה וההגבלה דהעולם (שאמרת לעולמי די) הוא שעיי' העבודה דתומ"צ יומשך בהגבול גילוי הכליג (דשים שדי על שם שדי באלקותי לכל ברי', ועיי' הכליג דשים הוי') לכן הענין דשאמרת לעולמי די בפנימיות הוא שיהי בהגבול גילוי הכליג. ויש לומר, דזהו שכל האקים בגימטריא הטבעי⁴⁸ הוא שיהי הגילוי דאמת הוי"ט⁴⁹. אלא שהשייכות דשים שדי שכתב"א"ע להגילוי דהיי"א, שתכונה בה שאמרת לעולמי די היא בכדי שיהיי כו גילוי הכליג, אבל בפועל, הענין דאמרת לעולמי די הוא להגביל, להעלים הכליג. והשייכות דשים שדי שנתגלה להאבות להגילוי דשים הוי' הוא שאו התחיל בפועל גילוי הכליג דהיי', ורק שאו (עיי"ז) לא נכרחי כמדת אמיתית שלי.

וי"א) והנה גילוי הפנימיות דהנסים המלוכשים בטבע (שההתלבשות היא כי עיי"ז מתגלה אמיתית הכליג, כנ"ל סעיף ט) יהי בעיקר לעיל. דעכשיו, הגבול שנתמשך משם שדי על שם שאמרת לעולמי די והכליג שנמשך משם הוי' הם שני ענינים הפכים. ולכן מקום לומר, דזה שישנם נסים המלוכשים בטבע הוא לפי שכונסים אלו

(46) וכידוע שהמשכה שעיי' עבודת האבות ויתרה הקדמה למתן תורה.

(47) ראה נ"ד סוד"ס מלוכש ח"ב ע' פ.

(48) דהמדידה ההגבלה דהעולם שנתמכה משם שדי, מכיון שהמדידה וההגבלה (כמו שנוגש בהעלם)

היא מצד העולם עצמו, אי ענין אמיתי. ומכ"ש העולם ההוטר דהטבע שנתמך משם אלקים (שנראה שחשע"ל מתנה מצמ"א). אבל השמות שדי ואלקים, יש לומר דנספ לזה שוה כו הגבול וכו העולם של חק"ה, הוכונה בהם (בגילוי) היא שדיי הגילוי דאמת הוי', ולכן יש בהם (העולם) גם האמת דהיי'.

(49) סוד"ס שער יב (שער התרכיב) פ"ב. שער היחוד והאמנות רפ"ג. ועד. — נסמן בסוד"ס מלוכש ח"ב

ע' ר"ג הערה 22.

9